

Сергій КОШОВИЙ,
*кандидат історичних наук, головний консультант
Управління забезпечення міжпарламентських зв'язків
Апарату Верховної Ради України*

ПРІОРИТЕТНІ ЗАВДАННЯ ТА МЕХАНІЗМИ РОЗВИТКУ ВІДНОСИН УКРАЇНИ З МАЛАЙЗІЄЮ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Анотація. У статті проаналізовано нинішній стан міждержавних зв'язків (політичні, торгово-економічні, гуманітарні тощо) між Україною й Малайзією та можливості їх подальшого розвитку. Встановлено, що є чимало можливостей для продовження розвитку взаємовигідної двосторонньої торгівлі та секторальної співпраці. Також досліджено рівень співпраці Малайзії в економічній, безпековій, інвестиційній сферах із головними державами регіону: США, Китаєм і Японією. Зроблено висновки щодо активізації дво- та багатосторонньої взаємодії.

Ключові слова: Україна, Малайзія, країни ПСА, Асоціація держав Південно-Східної Азії (АСЕАН), зовнішня політика, двостороння співпраця, безпека, регіональна взаємодія, нові індустріальні країни «другої хвилі», інфраструктура.

Упродовж тривалих відносин України не тільки з Малайзією, а й із країнами Азії, які здебільшого перебували та надалі є поза увагою української зовнішньої політики, не мають системного характеру. Головним рушієм міждержавних відносин України з країнами Азії були інтереси приватних компаній, а роль держави в розбудові зовнішньої політики та економіки обмежувалася загальним підтриманням розвитку торговельно-економічної співпраці, забезпечення необхідних рамок для посиленого політичного діалогу у сферах, які становлять взаємний інтерес, взаємодію в межах ООН і інших міжнародних організацій.

Трагічна подія 17 липня 2014 року в небі над Україною, коли було збито комплексом «Бук» військовослужбовцями 53-ї Курської зенітно-ракетної бригади ЗС РФ лайнер «Малайзійських авіаліній», вплинула на підвищення увагу двосторонньої співпраці.

Офіційний Київ використав це ситуативне зближення для розбудови стабільних партнерських відносин із Куала-Лумпуром та зосередився на реалізації спільних взаємовигідних проектів та ініціатив.

Малайзія (Федерація Малайзія) – один із важливих партнерів України в регіоні Південно-Східної Азії (далі – ПСА). На сьогодні наявна налаштованість керівництва України на розширення діалогу та співпраці з Малайзією в усіх сферах. Треба зауважити, що ця країна ПСА вигідно вирізняється своїм геополітичним розташуванням, економічним розвитком (темпи зростання економіки Малайзії у 2018 році склали 4,7%, прогноз на 2019 році – 4,4–4,6%) [1] та членством у кількох інтеграційних об'єднаннях: Асоціації держав Південно-Східної Азії (далі – АСЕАН), організації Азійсько-Тихоокеанської економічної співпраці, міжрегіональному форумі «Зустрічі Європа-Азія» (далі – АСЕМ), країна входить до Співдружності націй (Commonwealth of Nations), а також до різних регіональних економічних груп й міжнародних ісламських організацій, зокрема Організації Ісламської співпраці (ОІК), Руху неприєднання, Групи найбільш розвинених країн Руху неприєднання (NAM Group of 15), СОР, Групи восьми мусульманських країн, що розвиваються (Developing-8, D8) та є учасником інших міжнародних платформ.

Історіографія різноманітної тематики Малайзії вражає уяву своїми кількісними параметрами і якісною багатоманітністю. Починаючи із середини ХХ століття, у світі було опубліковано безліч монографій та тисячі статей із цього питання.

Починаючи з 2000-х років на Заході та Сході публікують збірники наукових праць, проводять тематичні наукові конференції в різних куточках планети, видаються спеціалізовані журнали («Malaysian Studies Journal», «Kajian Malaysia. Journal of Malaysian Studies», «Trends in Southeast Asia»), готують експертні доповіді з означених питань (ISEAS Perspective, Penang Institute the policy briefs ISSUES, Tun Abdul Razak Chair Program, SEANET Perspective), формують освітні програми предметної спрямованості за тематикою «Регіональні студії», «Студії з питань Південно-Східної Азії» в різних вищих навчальних закладах світу (університети Австралії, Сінгапуру, Гонконгу, Великої Британії, США, Швеції), закладають підвалини для досліджень та викладання національної історії Малайзії, видаються академічні книжкові серії відомих видавництв світу («Routledge Malaysian Studies Series»), до яких долучаються визнані експерти, утворюють профільні асоціації. До прикладу, у такий спосіб постали Японська асоціація Малайзійських студій («Japan Association for Malaysian Studies»), Світова мережа Малайзійських студій університетів Австралії («The Global Malaysian Studies Network»), Малайзійські студії Інституту досліджень Південно-Східної Азії – Юсуф бен Ісхака («Malaysia Studies – ISEAS-Yusuf Ishak Institute») тощо.

В Україні дослідження, присвячені внутрішній, зовнішній та безпечній політиці Малайзії та співдружності АСЕАН, з'явилися порівняно нещодавно. Великий внесок у вивчення вищезазначеної проблематики та тем у межах Південно-Східної Азії в Україні зробили Є.І. Барщевський [8–10], О.В. Гаврилук [11], Н.Д. Городня [12–13], М.М. Комарницький [18–20], А.К. Михайлик [32], Я.Б. Турчин [35], І.Ю. Холод [37], О.В. Шевчук [17, 42–43], С.О. Шергін [38–41] та інші. Неодноразово зверталися до різноманітних проблем Малайзії такі знані фахівці, як І.М. Крупеня [21–27] та І.Є. Лоссовський [28–31].

Новим словом в українських дослідженнях зазначеної проблематики стали наукові розвідки, підготовлені співробітниками Національного інституту стратегічних досліджень, зокрема, аналітичні доповіді останніх років до щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України» [6, с. 250; 7, с. 396], аналіз міжнародного порядку денного та шляхів реалізації «українського інтересу» в азіатських регіонах [33–34].

Серед вітчизняних фахівців, які аналізували зовнішньополітичні кроки, включно з пошуком шляхів активізації двосторонніх відносин між Україною й Малайзією, варто пригадати також праці співробітників відділу історії міжнародних відносин і зовнішньої політики України Інституту історії України НАНУ, зокрема, збірки наукових праць «Зовнішня політика України в умовах глобалізації» [14–16], енциклопедичний словник-довідник «Україна в міжнародних відносинах» [36, с. 184–185] тощо.

Велику увагу широкому спектру малайзійських питань у своїх наукових доробках приділяють представники англо-американської (James C. Scott, Pamela Sodhy, John Hilley, Diane Stone), європейської (Frederik Holst, Arndt Graf, Axel Berkofsky, Frank Umbach, Erin Zimmerman, Patrick Köllner, Michael G. Plummer), японської (Ken Takiguchi, Mayuri Koga, Mako Yoshimura, Makoto Anazawa, Kazushi Shimizu, Mayumi Itoh), китайської (Chen Dehai, Zhu Feng, Xue Li, Rui Yang, Limin Bai, Zha Daojiong, Dong Ting, Wu Xinbo, Li Wen, Sun Xifu), російської (Л.М. Єфімова, В.В. Сумський, В.А. Тюрін, К.В. Кочеткова, Є.О. Канаєв, А.С. Корольов, Л.Ф. Пахомова, М.В. Циганов) історіографічних шкіл. Не залишають поза увагою малайзійську проблематику й експерти дослідницьких центрів країн-сусідів: Christopher M. Joll (Королівство Таїланд), Mohamed Nawab Mohamed Osman, Hwang In-Won, Tim Bunnell, Hoang Thi Ha, Nur Aziemah Aziz, Mely Caballero-Anthony, Cassey Lee, Ooi Kee Beng (Сінгапур), Yeoh Seng Guan, Andrew T H Tan, Muna Sarimin, Melissa G. Curley, Tan Yigitcanlar (Австралія), Gerald Chan (Нова Зеландія), Leonard Andaya, Dewi Fortuna Anwar, Daljit Singh, Shafiah Muhibat (Індонезія), Lily Rose Tope, Herman Kraft (Філіппіни) та багато інших.

Напрацювання малайзійських науковців відкривають набагато ширші можливості для дослідження теми цієї праці. Серед експертів Малайзії треба виокремити таких неординарних дослідників і фахівців, як Ahmad Fauzi Abdul Hamid, Azrina Husin, Chin Yee Whah, Norzarina Mohd. Zaharim, Shamsul Amri Baharuddin, Mohamad Faisol Keling, Hasnah Hussiin, Lee Hwok Aun, у роботах яких чітко простежується увага до національної малайзійської наукової парадигми.

Поточна політична та економічна ситуація в Малайзії

Корупційний скандал довкола Державного інвестиційного фонду Малайзії (1Malaysia Development Berhad, 1MDB) не лише призвів до уповільнення темпів економічного розвитку країни, сприяв певній девальвації національної валюти – малайзійського рінггіта, підірвав довіру іноземних інвесторів та репутацію 1MDB, створив низку проблем для малайзійського бюджету, а і став результатом поразки на виборах багаторічного очільника малайзійського уряду Наджиба Тун Разака.

Після погіршення економічної ситуації в Малайзії упродовж 2015–2016 років, з наступного, 2017 року простежується певна її стабілізація з елементами позитивної динаміки. Водночас, за результатами перших місяців роботи нового Уряду (з травня 2018 року), зафіксовано зменшення темпів зростання ВВП до 4,7% (з 5,4% у першому кварталі) за результатами минулого року. За останніми прогнозами, темпи зростання на кінець поточного року коливатимуться у межах 4,5%. Упродовж 2017–2018 років продовжувалося послаблення національної валюти – малайзійського рінггіта до 4,12 за 1 дол. США станом на квітень поточного року.

Попри корупційний скандал (липень 2015 року) і звинувачення в оборуках із нерухомістю експрем'єра Малайзії Наджиба Тун Разака і його родичів, політична ситуація в країні залишається стабільною. Скандал, про який йдеться, пов'язаний із зарахуванням у 2013 році на приватні банківські рахунки експрем'єр-міністра 681 млн дол. США (суму пізніше було повернуто). За версією опонентів керівника уряду, згадані кошти надійшли із Державного інвестиційного фонду Малайзії, заснованого урядом країни у 2009 році. Унаслідок тривалої політичної кризи її вдалося пригальмувати лише завдяки проведенню чергових виборів (14-те скликання) до малайзійського двопалатного парламенту, які відбулися в середині 2018 року.

Водночас економічні реформи останніх десятиріч сприяли перетворенню Малайзії на сучасну індустріально розвинену країну, яка є прикладом швидких темпів модернізації та економічного зростання. Наразі країна реалізовує амбітний XI п'ятирічний план розвитку (2016–2020 рр.) – «Малайзія – рухаючись уперед» («Malaysia – Melangkah ke Hadapan»), який ще називається «Перспектива–2020» («Wawasan–2020», англ. – «Vision–2020») [4], й прагне перетворити Малайзію до 2020 р. на нову індустріально розвинену державу.

Актуальні пріоритети зовнішньої та безпекової політики Малайзії

Сучасна зовнішня та безпекова політика Малайзії визначається низкою чинників, зокрема динамічними та невідворотними змінами зовнішнього та безпекового середовища, основними з яких є: невирішені територіальні суперечки між країнами регіону; подальша мілітаризація Південно-Китайського моря; морська безпека й питання свободи мореплавства; ісламський і міжнародний тероризм; кіберзагрози; нелегальна міграція.

Серія згаданих спорадичних конфліктів та викликів останніх років привела до переосмислення та зміни політики Малайзії щодо таких загроз і вкотре підтвердила необхідність подальшого посилення обороноздатності країни.

Визначальним документом у сфері безпеки та оборони Малайзії є «Політика національної оборони Малайзії» («Dasar Pertahanan Malaysia»). Малайзійське керівництво прийняло рішення про зростання (на 5,3%) оборонного бюджету на 2018 р. після його зниження упродовж кількох років поспіль. Загальний обсяг видатків на Міністерство оборони збільшився з 15,1 млрд малайзійських рингітів (3,6 млрд дол. США) до 15,9 млрд малайзійських рингітів. Водночас, для скорочення асигнувань у межах бюджету ери «нової Малайзії», можливе незначне скорочення витрат на оборону у 2019 р. через різні причини.

1993 року було започатковано Раду з питань співпраці в галузі безпеки в Азійсько-Тихоокеанському регіоні (The Council for Security Cooperation in the Asia Pacific, CSCAP). На сьогодні ця платформа є головним майданчиком, що працює над питаннями безпеки, прагнучи усунути конфліктні міждержавні ситуації політико-дипломатичним шляхом, без застосування збройних сил. Також на щорічній основі оприлюднюється видання регіонального неурядового форуму «Щорічник Ради з питань співпраці в галузі безпеки в Азійсько-Тихоокеанському регіоні» (CSCAP Regional Security Outlook, з 2007 року вийшло 12 випусків).

У межах превентивної дипломатії з ініціативи АСЕАН і Малайзії як одного із фундаторів спільноти було ініційовано Форум АСЕАН із питань регіональної безпеки (АРФ, ASEAN Regional Forum, 1994 р.), завданнями якого було й залишається забезпечення через діалог й консультації безконфліктного розвитку регіону АСЕАН і Азійсько-Тихоокеанського регіону загалом. Варто додати, що Форум проходить щорічно й не пов'язаний із проведенням самітів АСЕАН.

Регулярний характер набули щорічні постміністерські зустрічі з представниками регіональних партнерів (США, Канада, Японія, Південна Корея, Китай, РФ, Австралія, Нова Зеландія, Індія, ЄС) почергово у форматі «10+1».

Особливо прикметним є й те, що за останні роки Малайзія дедалі більше перетворюється на впливового гравця на регіональному рівні й намагається балансувати між Китаєм, колишньою метрополією Великобріта-

нією, США і їх союзниками в регіоні (Австралією, Сінгапуром, Японією), сусідами-партнерами у АСЕАН та мусульманським світом.

Останнім часом з боку Малайзії простежується **суттєва активізація відносин із США** з акцентом на питаннях регіональної політики безпеки та нормалізації ситуації довкола Південно-Китайського моря. Малайзія прагне до поглиблення зв'язків зі Сполученими Штатами та їхніми союзниками, включно з Австралією, для зміцнення власної безпеки.

Для довідки: Малайзія є членом Угоди П'яти Оборонних Сил (Five Power Defence Forces Agreement) – ефективною платформою для діалогу п'яти країн (Австралії, Великобританії, Малайзії, Нової Зеландії та Сінгапуру). Тоді як Малайзія та Сінгапур є проти будь-яких військових угод із великими державами, вони охоче співпрацюють із такими державами середньої сили, як Австралія.

Відносини між Малайзією і США визначаються угодою «Всеохопне партнерство» («Comprehensive Partnership», від квітня 2014 року). Вашингтон розглядає Малайзію як країну-координатора в співпраці на лінії США–АСЕАН. Американські військові підрозділи допомагають підтримувати рівень бойової готовності й боєдатності малайзійських збройних сил. Для цього проводять регулярні двосторонні сухопутні й морські військові навчання. Водночас активно розвивається малайзійсько-американська співпраця у сфері кібербезпеки.

Сполучені Штати є одним із найбільших торговельних партнерів Малайзії (на США припадає 9,1% експорту і 7,4% загального імпорту) й одним із найбільших інвесторів у малайзійську економіку. Ба більше, позиція США полягає у вимозі модернізації національної економіки, її подальшої ринкової уніфікації й повної відкритості, створення сприятливих умов для залучення іноземних інвестицій, захисту інтелектуальних прав.

Політичний та економічний **інтерес до Японії** проявляється на рівні всіх гілок влади Малайзії. Виявляють інтерес до співпраці з Японією й численні представники бізнес-спільноти країни.

Варто нагадати, що із серпня 2016 року політика Японії щодо вільного та відкритого індо-тихоокеанського простору (Free and Open Indo-Pacific Strategy) перебуває в центрі економічної та безпекової стратегії Токіо в Індо-Тихоокеанському регіоні. Водночас треба наголосити, що Індо-Тихоокеанський регіон, або «Індо-Пасифік», є концепцією, запропонованою чинним прем'єр-міністром Японії С. Абе на противагу китайській концепції «Один пояс, один шлях» разом із морським її компонентом, ширшого, ніж Азійсько-Тихоокеанський регіон, геополітичного простору, що включає два океани (Індійський і Тихий) і прилеглі до них країни. Ця концепція, запропонована Японією, стосується допомоги регіональним країнам, включно з Малайзією, пов'язаним із подальшим розвитком інфраструктури.

Малайзійсько-японські відносини, які пройшли випробування часом від моменту встановлення дипломатичних взаємин 1957 року, вже здобувають нове прискорення у зв'язку з реалізацією політики малайзійського уряду під назвою «Look East 2.0» від 2013 року, яка передбачає ще тіснішу взаємовиграшну взаємодію з азійськими країнами, включно з Японією. Варто нагадати, що політика «Погляд на схід» (Look East Policy) була ініційована ще 1981 року під час першого прем'єрства Тун Махатхіра бін Мохамеда. 25 травня 2015 року під час двостороннього Саміту сторони підвищили статус відносин до рівня стратегічного партнерства.

Треба зауважити, що Японія залишається також одним з провідних економічних партнерів Малайзії впродовж останніх десятиліть. Попри те, що 2018 року товарообіг між країнами становив 32 млрд дол. США, проте це менше на 4,8% внаслідок зменшення малайзійського експорту скрапленого природного газу та продукції електроніки на 8,6%. Має свій вплив на ці процеси і тривале тарифне протистояння між США і КНР, яке особливо відчутне в Азії. Водночас, завдяки прямим іноземним інвестиціям японських компаній у розмірі приблизно 1,6 трлн єн Японія є найбільшим інвестором у промисловій сфері країни і другою після сусіднього Сінгапуру у сфері послуг та готельного бізнесу. Станом на сьогодні в Малайзії працюють майже 1400 японських компаній (Mitsubishi, Honda, Sony, NEC, Toyota, Matsushita) у таких галузях, як електроніка, автомобільна промисловість, обробка металів, хімічна та харчова промисловість. Таких результатів вдалося досягти завдяки дотриманню послідовної відкритої економічної політики малайзійськими урядовцями. Нещодавно Світовий банк опублікував свіжий рейтинг легкості ведення бізнесу «Doing Business-2019». Відповідно до нього Малайзія посіла 15-те місце зі 190 економік світу, поліпшивши свій торішній показник на 9 сходинок.

Варто зауважити, що ще 2006 року Японія й Малайзія уклали Угоду про економічне партнерство (The Japan-Malaysia Economic Partnership Agreement).

Зберігаючи прихильність до правил багатосторонньої торговельної системи, Малайзія також намагається розширювати можливості для торгівлі в межах регіональних торговельних угод, зокрема через проведення переговорів щодо регіональної економічної співпраці (The Regional Comprehensive Economic Partnership). Ба більше, дві країни поряд з Австралією, Брунеєм, Канадою, Чилі, Мексикою, Новою Зеландією, Перу, Сінгапуром та В'єтнамом є підписантами «Всеосяжної та прогресивної угоди про транстихоокеанське партнерство» (The Comprehensive and Progressive Agreement for Trans-Pacific Partnership, TPP-11), члени якої поставили підписи під угодою в березні 2018 року.

Відносини Малайзії з КНР мають особливий характер, насамперед з огляду на торговельні та інвестиційні взаємини між двома країнами. Китай є державою номер один для малайзійського експорту (майже 14%) та імпорту (20%), а належність понад чверті населення Малайзії до етнічних китайців перетворює країну на найбільшого імпортера китайських товарів у межах АСЕАН. До того ж у країні щоденно видають чимало газет китайською мовою, серед яких провідними, впливовими з найбільшими накладками є «Kwong Wah Yit Poh» (заснована у 1910 р.), «Nanyang Siang Pau» (заснована у 1923 р.), «Sin Chew Daily» (заснована у 1929 р.), «China Press» (заснована у 1946 р.), «Guang Ming Daily» (заснована у 1987 р.), «Oriental Daily» (заснована у 2003 р.). Наведене твердження є важливим для розуміння суті та масштабів відносин. Також варто зауважити, що дружні зв'язки між Китаєм і Малайзією сягають глибини століть. Відомий китайський мореплавець Чжен Хе (1371–1433) і члени його флотилії відвідали Малакку щонайменше п'ять разів під час подорожей регіоном, сприяючи розвитку торгівлі між двома країнами.

1974 року після тривалих дискусій політичних еліт, Малайзія стала першою країною АСЕАН, яка встановила дипломатичні відносини з КНР. У 2019 році обидві країни святкуватимуть 45-ту річницю започаткування дипломатичних зв'язків.

Відносини між Малайзією і КНР мають статус «всеохопного стратегічного партнерства» (угода «Comprehensive Strategic Partnership», від жовтня 2013 року). Водночас у політичній взаємодії між країнами іноді виникають напруження (проблеми статусу й розширення прав китайської діаспори, аварія авіарейсу МН-370 у 2014 році, неодноразові вторгнення китайських риболовецьких суден, перегляд вартості інфраструктурних проєктів у межах ініціативи «Пояс і шлях» тощо).

Малайзія і далі розглядає Китай як важливого економічного партнера, попри появу час від часу негативної риторики. З огляду на це важливо простежити дії коаліційного уряду «Пакатан Харапан» («Альянс надії») упродовж останніх місяців 2019 року, які продемонстрували прагнення останнього поглибити економічні взаємини з КНР.

Під час ознайомчого робочого візиту прем'єр-міністра Махатхіра до Пекіна в серпні 2018 року останнім було висловлено думку про «нову форму колоніалізму в Азії, де переважає недобросовісна торгівля, а бідні за своїм розвитком країни не можуть конкурувати із заможними країнами». У процесі зустрічі сторони обмінялися думками щодо поточного стану й перспектив розвитку малайзійсько-китайської співпраці, актуальних питань регіонального та міжнародного порядку денного. Проте зараз є очевидним, що Малайзія, як і раніше, розглядає Китай як важливого економічного партнера незалежно від чинної політичної риторики. Критич-

не ставлення й позиція щодо тимчасового зупинення проєктів в межах «Поясу і шляху» треба розглядати виключно через призму бажання дискредитувати економічну спадщину колишнього прем'єр-міністра Наджиба Разака, якому висунуто низку корупційних звинувачень та щодо якого ведеться масштабне розслідування його діяльності за попередній період.

Головним мотивом поглиблення відносин з Китаєм є бажання малайзійської сторони дістати технологічні трансфери від інвестицій лідерів китайських компаній із різних сегментів ринку (Alibaba Group, Geely тощо) з урахуванням національних інтересів країни. Це може привести економіку Малайзії до наступного рівня цифрових і автомобілебудівних інновацій.

Варто зазначити, що Малайзія разом із Сінгапуром домінують на ринку електронної комерції Південно-Східної Азії. На ці дві країни припадає половина всього онлайн-продажу, здійсненого в АСЕАН.

Малайзія, як і будь-яка країна, що розвивається, потребує збільшення обсягів зовнішньої торгівлі та закордонних інвестицій. Китай у цьому сенсі є вагомим гравцем для обох сфер. За даними Малайзійської корпорації розвитку зовнішньої торгівлі MATRADE [2], малайзійський експорт до Китаю сягнув 138,9 млрд малайзійських рингитів (45,8 млрд дол. США) у 2018 року, що на 10,3% більше, ніж торік. 2018 року імпорт Малайзії з Китаю становив 174,93 млрд малайзійських рингитів, що на 6,4% більше, ніж 2017 року. 2018 року Китай залишався також найбільшим іноземним інвестором у Малайзії з приблизно 19,7 млрд малайзійських рингитів, згідно зі статистикою Малайзійської агенції з інвестиційного розвитку [3]. На доповнення до вищевикладеного, під час візиту урядового очільника Махатхіра до Китаю в серпні 2018 р., представники двох національних банків країн підписали Меморандум про взаєморозуміння щодо угоди про двосторонній валютний своп.

До речі, варто зауважити, що питання заборони в деяких країнах використання пальмової олії є вагомим для малайзійської сторони, оскільки цей продукт є одним із життєво важливих для економіки країни та добробуту тисяч громадян, що працюють у сфері виробництва пальмової олії (за наявними даними ця цифра сягає 600 тис. осіб).

Загально визнано, що найактуальнішим питанням для безпекової двосторонньої співпраці залишається ситуація довкола Південно-Китайського моря й наявних спірних територій. Позиція Пекіна й Куала-Лумпур із цього питання полягає в тому, щоби вирішити наявні суперечки на основі багатосторонніх переговорів політико-дипломатичними методами. Незважаючи на потепління двосторонніх відносин із Китаєм, за словами чинного Міністра закордонних справ Малайзії Сайфуддіна Абдулли, Путраджая (адміністративна столиця Малайзії) не обговорюватиме питання Південно-Китайського моря за принципом «сам на сам» із Пекіном.

Треба зауважити, що торік АСЕАН і КНР погодилися на єдиний проект документа, який постане основою майбутніх переговорів щодо кодексу поведінки в Південно-Китайському морі.

Для довідки: Зростання впливу Китаю в АТР вбачається країнами регіону як серйозний виклик для регіонального ладу. Дії Пекіна щодо спірних територій Південно-Китайського моря вже призвели до зростання видатків на оборону країнами АТР. Експерти прогнозують їх збільшення на рівні 23% до кінця десятиліття. Зокрема, Малайзія анонсувала створення військово-морської передової оперативної бази з подальшим розгортанням бойових гвинтокрилів, розвідувальних БПЛА великого радіусу дальності й Підрозділу спеціального призначення в Бінтулу у зв'язку зі збільшенням військової активності Китаю в регіоні. Зростання китайської військової потужності в регіоні змушує країни АСЕАН, включно з Малайзією, вдаватися до допомоги США і Японії. Японський морський флот регулярно проводить спільні навчання зі своїми колегами з країн АСЕАН. За останні роки уряд Японії надав деяким країнам-партнерам із «десятки» (Малайзії, Індонезії, В'єтнаму, Філіппінам) сучасні кораблі берегової охорони. У вересні 2018 року Малайзія і Японія підписали угоду про передавання деяких японських військових оборонних технологій (літаків, суден, радарів тощо).

Стан та перспективи розвитку відносин України з Малайзією **Політична взаємодія**

Малайзія – сучасна мультинаціональна й мультикультурна країна. Заслуговує на увагу той факт, що Малайзія була однією з перших країн, що визнали незалежність України. Так, кінець 2019 року позначено вагомою подією – відзначення 28-річчя визнання України і 27-річчя встановлення дипломатичних відносин між двома країнами. Проте двадцятисемирічний досвід взаємовідносин між Україною та Малайзією свідчить про те, що рівень зближення двох країн у політичній та торговельно-економічній, науково-технічній, інноваційній та гуманітарній сферах поки що не задовольняє сторони повною мірою. Упродовж усього часу двосторонні контакти між лідерами та високими посадовими особами України та Малайзії носили переважно епізодичний характер. Тому подальша активізація українсько-малайзійського політичного діалогу наразі є важливою й необхідною запорукою налагодження ефективних зв'язків із цією країною ПСА.

Головним кроком до активізації українсько-малайзійської співпраці став перший за історію відносин офіційний візит Президента України до Малайзії в серпні 2016 року, який став якісним показником змін підходів до взаємодії. У межах візиту глави Української держави до Малайзії було продемонстровано зміну підходів до розвитку відносин між державами.

Міжпарламентський діалог завжди був і залишається дієвим засобом розширення двосторонньої співпраці в інтересах громадян обох країн, а також стимулює пошук спільних рішень. Червень 2017 року відзначився створенням у Верховній Раді України групи дружби з Малайзією на чолі з народним депутатом України І.С. Алексєєвим. Формування аналогічних груп у законодавчому органі Малайзії нового скликання перебуває на стадії обговорення.

Вважаємо, що міжпарламентський діалог сприяв би встановленню зв'язків між апаратами, комітетами тощо для зміцнення й розвитку співпраці в політичній, соціальній, економічній, гуманітарній та інших сферах, а також для просування політично важливих для України інтересів, що потребують підтримання з боку іноземних парламентів, парламенту Малайзії зокрема. Такі зв'язки стали б корисними не лише з погляду зміцнення відносин між законодавчими органами, але і сприяли б формуванню парламентського важеля впливу на позицію Малайзії з питань, що становлять національний інтерес України.

Короткий аналіз засвідчив необхідність здійснення подальших контактів на вищому та найвищому рівнях та є об'єктивною та нагальною потребою, оскільки, крім розвитку політичного діалогу вони сприятимуть просуванню широкого спектра економічних інтересів України як у Малайзії, так і в усьому регіоні ПСА.

Важливим питанням формування нових відносин партнерства України та Малайзії є організація візиту до України прем'єр-міністра Малайзії у 2019–2020 роках. Другий в історії двосторонніх відносин візит очільника уряду Малайзії (перший відбувся в липні 2003 року) може не тільки зміцнити високий статус відносин, а й активізувати процеси співпраці з боку малайзійських підприємців і підвищити інтерес до економіки України.

Щодо термінів вищезазначеного візиту в Україну треба брати до уваги можливі східноєвропейські турне малайзійського прем'єр-міністра або його візити до РФ чи країн-сусідів України. Щоправда, перешкодою на шляху реалізації цих планів може стати вік очільника уряду Малайзії. На сьогодні він є найстаршим керівником держави у світі. 20 грудня цього року він святкуватиме свій 94-й день народження.

Торговельно-економічна співпраця

Наразі українсько-малайзійські відносини досягли найбільшого прогресу в торговельно-економічній сфері. Україна залишається одним із важливих торгових партнерів Малайзії серед країн Центральної та Східної Європи. Упродовж 2017–2018 років зафіксовано позитивну динаміку двосторонньої торгівлі.

Для довідки: за даними Державної служби статистики України, за січень-грудень 2018 року загальний обсяг зовнішньої торгівлі товарами між Україною та Малайзією склав 355,45 млн дол. США. Так, експорт товарів з України до Малайзії склав 125,58 млн дол. США, імпорт в Україну 229,87 млн дол. США. Негативне сальдо для України становить 104,28 млн дол. США.

Попри наявний товарообіг, у якому є тенденція до збільшення негативного сальдо, спектр торгових операцій між країнами і далі залишається досить обмеженим. У структурі українсько-малайзійської торгівлі переважає постачання сировини та готової продукції. 2018 року до основних товарних груп українського експорту входили чорні метали, зернові, олія соняшникова, овочі. Натомість основу структури імпорту малайзійських товарів становили електричні машини, пальмова олія, какао та вироби з нього, інші харчові продукти.

За кілька років Україна могла б збільшити двосторонній товарообіг із країнами ПСА до 1 млрд дол. США. Чималий поштовх цьому процесу може надати створення зони вільної торгівлі з однією з країн АСЕАН, наприклад, з Малайзією. Ця держава, як важливий партнер у регіоні ПСА, може стати для України однією зі сполучних ланок для доступу до потужного ринку АСЕАН. *Для довідки:* у м. Сочі (РФ) 19–20 травня 2016 року пройшов ювілейний 20-й Саміт Росія-АСЕАН. Однією з центральних тем саміту було формування широкого економічного простору (всеохопної зони вільної торгівлі), який включав би ринки АСЕАН, Євразійського економічного союзу (далі – ЄАЕС), потенційно Шанхайської організації співпраці. У травні 2015 року В'єтнам став першою країною серед країн АСЕАН, що підписав угоду про Зону вільної торгівлі з ЄАЕС. Російська сторона опрацьовує можливість укладання аналогічних документів із іншими державами АСЕАН: Сінгапуром, Камбоджею, Таїландом, Індонезією. Малайзія в найближчій перспективі також планує більш детально вивчити це питання. Зокрема, цю тему активно обговорювали з лідерами делегацій кожної з країн «десятки». За результатами роботи саміту прийнято Сочинську декларацію й погоджено Комплексний план дій на 2016–2020 роки. У листопаді 2018 року РФ і АСЕАН підписали спільну заяву про стратегічне партнерство та Меморандум про взаєморозуміння між АСЕАН та ЄАЕС у сфері економічної співпраці.

Двосторонніх органів високого рівня наразі немає. Для підвищення рівня координації розвитку економічних відносин між країнами потрібно прискорити роботу щодо проведення установчого засідання Спільного комітету з питань торгівлі, положення про який було погоджено й підписано під час візиту Президента України до Малайзії 3–5 серпня 2016 року. Саме започаткування такого спільного координаційного органу дасть змогу активізувати двосторонню співпрацю та підвищити рівень комунікації у галузях торгівлі, інвестицій тощо. Відповідно до постанови КМУ від 22.11.2017 № 900 Головою Української частини призначено першого

заступника міністра економічного розвитку й торгівлі України М. Нефьодова. Головою Малайзійської частини в складі попереднього уряду був заступник міністра міжнародної торгівлі та промисловості Малайзії Чуа Ті Йонг (YB Datuk Chua Tee Yong). Наразі питання щодо голови Малайзійської частини перебуває на етапі погодження.

Науково-технічна співпраця

Розширення співпраці в науково-технічній галузі сприятиме диверсифікації двосторонніх господарських зв'язків завдяки просуванню на ринок цієї країни високотехнологічної та наукоємної продукції з високою часткою доданої вартості.

Співпраця України й Малайзії в космічній сфері мала низку знакових та позитивних результатів, серед яких запуск малайзійського супутника «Тіунгсат-1» (TiungSAT-1) у вересні 2000 року за допомогою українського ракетносія «Дніпро-1», виведення на орбіту малайзійського супутника «Меасат-1Р» («MeaSAT-3a»/«MeaSAT-1R») у червні 2009 року за допомогою українського ракетносія «Зенит-3SLБ» на замовлення малайзійського оператора зв'язку Satellite Systems Sdn. У цьому зв'язку важливо продовжити діалог між профільними космічними відомствами сторін, зокрема Національним космічним агентством Малайзії (Agensi Angkasa Negara, ANGKASA) та Державним космічним агентством України для розширення сфер співпраці і виходу на новий рівень практичної взаємодії в межах «Національної космічної програми Малайзії на період 2030 р.» («National Space Policy 2030») [5], яка була започаткована в лютому 2017 року.

Ще одним важливим напрямом науково-технічної співпраці є сфера авіабудування. Для сприяння співпраці в цій сфері, зокрема щодо виробництва композиційних матеріалів і компонентів, виготовлених із них, відбувається процес встановлення контактів між ДП «Антонов» і Малайзійським інститутом технологій композиційних матеріалів (Malaysian Institute of technology of composite materials) та компанією «AIROD» (Aircraft Inspection, Repair & Overhaul Depot), яка працює над обслуговуванням, ремонтом і капітальним ремонтом літаків Королівських Малайзійських ВПС. Водночас продовжується програма співпраці між ПАТ «Мотор Січ» та вищезазначеною малайзійською спеціалізованою компанією.

Великі перспективи можуть здобути проекти, пов'язані з розміщенням у Малайзії потужностей спільного виробництва в космічній та авіаційній галузях. Великий науковий та високотехнологічний потенціал України є далекосяжним для малайзійського ринку. Щоправда, це вимагає більшої активності українських профільних відомств і організацій.

Наявний потенціал співпраці в ІТ-сфері також залишається невикористаним сповна.

Інвестиції

Офіційної інвестиційної співпраці між Україною та Малайзією на даний момент немає. Правова основа для такої співпраці є з 4 серпня 2016 року, з моменту підписання Угоди між Урядом України та Урядом Малайзії про уникнення подвійного оподаткування та запобігання (ухиленню від сплати податку на доходи) податковим ухиленням щодо податків на прибутки. Реалізація її положень сприяло б розвитку перспективних напрямів інвестиційної співпраці, залученню іноземних капіталовкладень та іншому. Щоправда, згадана Угода до цього часу не набрала чинності. Водночас Малайзія залишається перспективною країною в цій сфері, оскільки саме вона є одним із найбільших інвесторів серед країн ПСА.

Треба зазначити, що до чинників, які стримують інвестиційну діяльність між країнами, належить досить низька взаємна обізнаність як ділових кіл, так і державних структур у можливостях один одного. Заплановане створення Українсько-малайзійської ділової ради забезпечить стимулювання розвитку торговельно-економічних двосторонніх відносин, слугуватиме майданчиком для обміну інформацією між зацікавленими суб'єктами господарювання та стане місцем зустрічі ділових партнерів.

Сфера ВТС

Важливим компонентом двосторонньої співпраці може стати взаємодія у військово-технічній сфері.

У межах проведення міжнародної оборонної виставки «Defence Services Asia» («DSA-2018») і міжнародної виставки морської та авіакосмічної техніки «LIMA-2019» найбільшу увагу малайзійські військові приділили сучасним українським зразкам військової техніки в авіаційній, бронетанковій та радіолокаційній сферах.

Наразі наявний практичний інтерес щодо співпраці в галузях виробництва бронетехніки і протитанкового озброєння, спільного виробництва авіаційної техніки, спільного проектування багатоцільових патрульних катерів і їх подальше спільне виробництво на одному із суднобудівних підприємств Малайзії. Цей зовнішній проєкт сприятиме неабиякому просуванню України на ринках ПСА.

Новим перспективам на ринку Південно-Східної Азії сприяє також наявний режим санкцій США щодо покупців російського озброєння.

У напрямі довготривалої перспективи поглиблення виробничо-інвестиційної кооперації відповідає економічним інтересам України і може стати основою економічної співпраці України та Малайзії.

У квітні 2018 року Україна й Малайзія обговорили практичні аспекти організації установчого засідання Спільної комісії з питань оборони. Домовленість щодо цього була досягнута в серпні 2016 року під час візиту Президента України до Малайзії.

Для довідки: створення Спільної Комісії (далі – СК) передбачено п. 7 міжурядового Меморандуму про двосторонню співпрацю в оборонній галузі. До компетенції СК входять питання співпраці в оборонно-промисловій галузі (створення спільних підприємств, організація спільного виробництва, постачання запасних частин та комплектувальних, спільна реалізація готової продукції, навчання), в сфері оборонної науки та технологій (військова техніка та технології, оборонні дослідження та випробування, обмін фахівцями та науково-технічною інформацією). Головою Малайзійської частини СК є Генеральний секретар Міністерства оборони Малайзії. Голову Української частини СК не призначено. За взаємною попередньою домовленістю сторін, установче засідання СК має відбутися в Куала-Лумпурі після призначення Голови Української частини.

Інформаційна сфера

Принципово важливим є також присутність обох країн в інформаційному просторі одна одної.

Розширення контактів між українськими та малайзійськими інформаційними агентствами відповідає нагальній потребі у формуванні позитивного іміджу України в малайзійському інформаційному просторі. У цьому зв'язку було б доречним розглянути питання про відкриття представництва одного з українських інформаційних агентств у Малайзії.

Треба підтримувати кроки щодо підписання угоди про інформаційні обміни між єдиним національним інформаційним агентством України «Укрінформом» та національним інформаційним агентством «Бернама».

Освітня сфера

Забезпечення державного сприяння розвитку українсько-малайзійської співпраці в гуманітарній сфері потенційно є суттєвим чинником зближення двох країн. Донедавна однією з ланок співпраці між Україною та Малайзією була освітня сфера (в українських ВНЗ було підготовлено понад 2000 малайзійських фахівців, загалом у сфері охорони здоров'я). У червні 2005 року уряд Малайзії в односторонньому порядку ухвалив рішення про невідповідність рівня медичної освіти світовим стандартам, з огляду на корупційні практики серед викладацького та адміністративного складу медичних українських вишів та невизнання українських дипломів. Зазначені негативні моменти, без сумніву, звузили можливості для співпраці та призвели до суттєвого зменшення кількості малайзійських студентів в Україні.

У зв'язку з вищевикладеним необхідно розглянути питання про укладання з Малайзією окремої угоди про співпрацю у сфері освіти, за якою передбачалося б взаємне визнання ступенів та дипломів, виданих освітніми закладами двох держав.

Туризм і спорт

Одним із перспективних сегментів співпраці між Департаментом туризму та курортів Міністерства економічного розвитку й торгівлі України (далі – Мінекономрозвитку) і Міністерством туризму та культури Малайзії може стати співпраця у сфері туризму. З кожним роком туризм відіграє дедалі більшу роль у посиленні загальнолюдських контактів між нашими країнами. Щоправда, кількість українських туристів, які відвідують Малайзію, набагато більша, ніж малайзійських в Україні. Станом на 2018 рік чисельність туристів з України перевищує 15 000 осіб на рік, проти 300 громадян з Малайзії.

Для довідки: 1997 року урядом Малайзії в розпал азійської фінансової кризи було започатковано програму під гаслом «Малайзія – справжня Азія» («Malaysia: Truly Asia»), що сприяла зростанню великої кількості іноземних туристів. Торік потік туристів до Малайзії склав 25,8 млн осіб та забезпечив надходження до державної скарбниці в розмірі 84,1 млрд малайзійських ринггітів (приблизно 20 млрд дол. США). Найбільше туристів прибуло з країн АСЕАН (Сінгапуру, Індонезії, Таїланду, Брунею), Китаю, Південної Кореї, Індії, Японії, Тайваню).

Підписання Україною та Малайзією договору про співпрацю у сфері туризму може стати повноцінною правовою базою для розширення співпраці в цьому напрямі.

Нині, за браком прямого авіасполучення між двома столицями та пасивністю українських туроператорів, збільшення міжлюдських контактів стримується. У зв'язку з цим, важливо налагодити співпрацю з Малайзійською асоціацією турагентів (Malaysian Association of Tour and Travel Agents, МАТТА). Проте варто наголосити, що ні окремих туроператор, ні навіть профільне українське міністерство (Мінекономрозвитку) не може самостійно здійснити прорив. Для якісних змін необхідна консолідація зусиль усіх гілок влади, органів місцевого самоврядування, бізнесу та громадських організацій.

Для довідки: Україна приділяє увагу підписанню з малайзійською стороною угоди щодо запровадження регулярних авіаційних рейсів за маршрутом «Київ–Куала-Лумпур–Київ». Результати консультацій із зазначеного питання засвідчили, що малайзійська сторона загалом позитивно сприймає цю ініціативу української сторони, вважаючи водночас, що на сучасному етапі є необхідність більш детального вивчення рівня попиту на такі авіарейси.

Співпраця в межах регіональних і глобальних міжнародних організацій

Україна прагне посилити співпрацю з АСЕАН не лише на двосторонній, а й на багатосторонній основі. З цією метою наша держава офіційно у 2018 р. повідомила Сінгапур, який тоді головував в АСЕАН, про свій намір приєднатися до Договору про дружбу та співробітництво в Південно-Східній Азії (Treaty

of Amity and Cooperation in Southeast Asia). Станом на 2019 рік головним в АСЕАН є Таїланд. Україна також офіційно подала заявку на приєднання до Міжпарламентської асамблеї АСЕАН (ASEAN Inter-Parliamentary Assembly).

Як країна з великим мусульманським населенням, Україна також подала заявку на отримання статусу спостерігача в Організації Ісламського співробітництва (ОІС).

Через обмежені можливості для активних контактів з азійськими державами на двосторонньому рівні Україна зацікавлена в пошуку альтернативних шляхів розвитку відносин із ними. Переведенню політичного діалогу з Малайзією та іншими країнами ПСА на більш системну основу сприяло б приєднання України до міжрегіонального форуму «Зустрічі Європа-Азія» (АСЕМ, Asia-Europe Meeting, ASEM). З урахуванням вступу у 2014 році на 10-му ювілейному саміті до АСЕМ Казахстану та Хорватії (Україна того ж року подала заявку на вступ), для нашої країни в цьому напрямі розгортаються нові перспективи.

Для України було б бажаним приєднання до багатостороннього діалогу в складі 53 членів (51 країна та 2 організації – Секретаріату АСЕАН і Європейської Комісії). Очевидно, що переваги використання АСЕМ простежуються через підтримання контактів з економічними партнерами (на держави, що беруть участь у цьому форумі, припадає понад дві третини зовнішньої торгівлі України, зокрема понад 90% торгівлі України з азійськими країнами). Приєднання України до цього форуму є доцільним із погляду географічного розташування, яке природно робить Україну з'єднувальною ланкою між Європою та Азією. Членство в АСЕМ дасть змогу Україні приєднатися до перспективних економічних, фінансових, інфраструктурних, гуманітарних проєктів.

Варто зазначити, що Україна та Малайзія активно взаємодіють із питань виборів до органів системи ООН, а також конвенційних органів. Зокрема, 2013 року було укладено домовленість про взаємний обмін підтриманням кандидатур Малайзії та України до складу непостійних членів Ради Безпеки ООН на період 2015–2016 та 2016–2017 років, яку було успішно реалізовано.

Треба акцентувати увагу на тому, що від часу проголошення незалежності Малайзія, як непостійний член, обиралася до Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй чотири рази (1965, 1989, 1999, 2015 рр.), тобто більше, ніж будь-яка інша країна Південно-Східної Азії.

27 березня 2014 року під час засідання Генеральної Асамблеї ООН, пов'язаного з агресією РФ проти України та анексією АР Крим, Малайзія підтримала резолюцію «Територіальна цілісність України» (A/RES/68/262). Як непостійний член РБ ООН під час розгляду питання щодо ситуації в Україні (21 та 26 січня, 17 лютого, 5 червня та 11 грудня 2015 року) на засіданнях цього органу Малайзія виступила з підтримкою суверенітету й територі-

альної цілісності України та засудила будь-які дії, спрямовані на порушення територіальної цілісності та політичної незалежності нашої країни.

18 березня 2016 року під час засідання РБ ООН у форматі Арріа, присвяченого питанню дотримання прав людини в АР Крим, делегація Малайзії також виступила з позиції засудження дій РФ у Криму.

У липні 2015 року Малайзія в координації з Австралією, Бельгією, Нідерландами та Україною обстала з ініціативою внесення на розгляд членів РБ ООН проекту резолюції про створення міжнародного трибуналу для притягнення винних осіб до відповідальності за наслідками трагедії літака «Малайзійських авіаліній», рейсу МН-17 у липні 2014 року. РФ проголосувала проти його ухвалення, застосувавши право вето.

Малайзія, як і більшість держав-членів АСЕАН, утрималася від голосування під час розгляду проектів резолюцій ООН щодо стану прав людини в АР Крим та у м. Севастополі у 2016, 2017 та 2018 рр. у Третньому комітеті ООН та у 2016 і 2017 рр. на Генеральній Асамблеї ООН.

13 лютого 2017 року Малайзія стала співавтором ініційованої Україною резолюції РБ ООН «Захист критичної інфраструктури проти терористичних атак» S/RES/2341 (2017).

21 вересня 2018 року в ГА ООН делегація Малайзії, серед 48 інших країн, утрималася під час голосування щодо включення до порядку денного 73-ї сесії Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй пункту «Становище на тимчасово окупованих територіях України».

Не менш цікавим у досліджуваному аспекті є те, що Малайзія не була підписантом офіційних документів, присвячених висвітленню теми Голодомору 1932–1933 років в Україні, а саме: «Спільної заяви про 70-річчя Великого Голоду 1932–1933 рр. в Україні (Голодомор)» (А/С.3/58/9, 58-ма сесія ГА ООН, 2003 р.); Декларації «Про 75-ту річницю Голодомору 1932–1933 рр. в Україні» (А/63/613, 63-тя сесія ГА ООН, 2008 р.); «Спільної заяви про 80-річчя Великого Голоду 1932–1933 років в Україні (Голодомор)» (А/68/655, 68-ма сесія ГА ООН, 2013 р.). Проект Декларації щодо 85-річчя Голодомору перебуває на опрацюванні зовнішньополітичного відомства Малайзії. Враховуючи наявну тенденцію, ми можемо передбачити, що й цього разу делегація Малайзії утримається від участі в підписанні документа.

Висновки

З огляду на міжнародно-політичну ситуацію, у якій перебуває Україна, у межах відносин із державами Азії головними пріоритетами української зовнішньої політики мають бути такі.

1. Активізація політичних контактів із країнами АТР, Малайзією зокрема, для забезпечення політичної підтримки України на міжнародній арені в контексті тривалої агресії РФ проти України.

2. Економізація регіональної політики та двосторонніх відносин із провідними партнерами, чільне місце серед яких належить Малайзії.

3. Продовження формування співпраці з регіональними та трансрегіональними міждержавними структурами співпраці в Азії (АСЕМ, АСЕАН).

Актуальним залишається питання розширення нормативно-правової бази двосторонніх відносин із Малайзією. Є нагальна необхідність зміцнення двосторонньої договірно-правової бази (станом на 2019 рік налічується вісім договорів). На опрацюванні обох сторін наразі перебувають проекти низки міжнародних договорів у сфері вищої освіти, туризму, правової допомоги в цивільних справах.

Отже, сьогодні є потреба розробити новий формат відносин України з Малайзією. Також важливим є забезпечення залучення до формування нового курсу щодо Малайзії фахівців науково-дослідних установ НАН України, Національного інституту стратегічних досліджень, відповідних міністерств та відомств, представників ділових кіл, експертної спільноти, а також працівників дипломатичних установ, які мають досвід роботи в ПСА, що чергу так само сприятиме формуванню прогнозованої політики держави.

Нові напрацювання України у сфері зовнішньої політики щодо Малайзії треба розглядати як важливий компонент нової «східної політики» (майстер-план співпраці) у межах «Концепції зовнішньої політики України», який має бути розроблено так само ретельно й системно, як політику євроатлантичного вектора нашої держави, і має включати план дій, дорожню карту та чіткий імплементаційний механізм.

1. Asian Development Outlook: Economic Trends and Forecasts 2019 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.adb.org/publications/asian-development-outlook-2019-strengthening-disaster-resilience>
2. The Official Portal Of Malaysia External Trade Development Corporation [Електронний ресурс]. – The National Trade Promotion Agency of Malaysia. – Режим доступу: <http://www.matrade.gov.my>
3. Malaysian Investment Development Authority [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mida.gov.my>
4. Malaysian: The Way Forward (Vision 2020) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/apcity/unpan003223.pdf>
5. Agensi Angkasa Negara. National Space Agency of Malaysia [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.angkasa.gov.my/?q=en/technology/satellites>
6. Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2017 році». – К.: НІСД, 2017. – 928 с.
7. Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2018 році». – К.: НІСД, 2018. – 688 с.
8. Барщевський Є.І. Компаративний аналіз впливу азійської фінансової кризи та світової фінансової кризи на АСЕАН та нормотворчий інститут «Шлях АСЕАН» // Вісник Маріупольського державного університету. Сер.: Історія. Політологія. – 2013. – Вип. 7–8. – С. 147–155.
9. Барщевський Є.І. Зовнішньополітичні інтереси України в субрегіоні Південно-Східної Азії: наявні проблеми та перспективи // Гілея: науковий вісник. – 2015. – Вип. 93. – С. 353–357.
10. Барщевський Є.І. Еволюція АСЕАН в контексті глобалізаційних викликів ХХІ століття: автореф. дис. ... канд. політ. наук: 23.00.04. – М-во освіти і науки України, Чорномор. держ. ун-т. – Миколаїв, 2015. – 20 с.

11. *Гаврилюк О.В.* Вектор АСЕАН у зовнішній політиці України // Науковий вісник Дипломатичної академії України. – Вип.. 24: Зовнішня політика і дипломатія: традиції, тренди, досвід. Частина III. Серія «Економічні науки» / за заг. ред. Н.О. Татаренко, В.Г. Ціватого. – Київ, 2017. – С. 61–67.
12. *Городня Н.Д.* АСЕАН як модель регіональної взаємодії держав Південно-Східної Азії // Гілея: науковий вісник. – 2015. – Вип. 99. – С. 109–113.
13. *Городня Н.Д.* Цивілізаційні чинники світобудови: джерела походження, потенціал взаємодії та виміри конструктивізму (країни Азії та Африки): зб. наук. пр. ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України» / ред.: В.О. Швед, О.І. Лукаш, Н.Д. Городня. – К., 2015. – 230 с.
14. Зовнішня політика України в умовах глобалізації. Анотована історична хроніка міжнародних відносин (2004–2007) / авт. кол.: С.В. Віднянський, О.М. Горенко, А.Ю. Мартинов (відп. ред.), В.В. Піскіжова. НАН України. Інститут історії України. – К.: Інститут історії України, 2014. – 394 с.
15. Зовнішня політика України в умовах глобалізації: анотована історична хроніка міжнародних відносин (2008–2013) / відп. ред. А.Ю. Мартинов; авт. кол.: С.В. Віднянський, О.М. Горенко, В.В. Піскіжова. – К.: Ін-т історії України НАНУ, 2015. – 378 с.
16. Зовнішня політика України в умовах глобалізації: Анотована історична хроніка міжнародних відносин (2014–2016) / авт. кол.: С.В. Віднянський, О.М. Горенко, А.Ю. Мартинов (відп. ред.), В.В. Піскіжова (відп. секр.), Г.О. Харлан; НАН України. Інститут історії України. – К.: Інститут історії України, 2017. – 319 с.
17. Зовнішня політика країн АТР (1945–2000-ні рр.): [навчальний посібник] / О.В. Шевчук, Л.А. Вовчук, І.С. Погорелова; наук. ред. О.П. Тригуб. – Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2016. – 292 с.
18. *Комарницький М.М.* Розвиток регіональних відносин у Південно-Східній Азії у світлі нових теоретичних концепцій // Вісник Львівського національного університету. Серія «Філософські науки». – Вип. 12. – Л., 2009. – С. 201–209.
19. *Комарницький М.М.* Україна та Південно-Східна Азія: перспективи співпраці в XXI сторіччі // Гуманітарні та соціальні науки: Матеріали I Міжнародної конференції молодих вчених HSS–2009. – Л.: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2009. – С.147–149.
20. *Комарницький М.М.* Інституційні механізми забезпечення політичної стабільності в Південно-Східній Азії: Дис. ... канд. політ. наук: 23.00.04. – Л.: Львівський національний університет ім. Івана Франка, 2010. – 212 с.
21. *Крупеня І.М.* Малайзійсько-американські відносини: основні етапи розвитку в XX–XXI століттях // Науковий вісник Дипломатичної академії України. – Вип. 22: Серія «Політичні науки» / за заг. ред. М.А. Кулініча, Н.О. Татаренко, В.Г. Ціватого. – К.: ДАУ при МЗС України, 2015. – С. 177–183.
22. *Крупеня І.М.* Передумови гарантування миру в країнах ПСА у світлі нових теоретичних концепцій // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – Вип. 1(43), Міжнародні відносини. – 2015. – С. 30–35.
23. *Крупеня І.М.* Місце Малайзії в сучасній системі міжнародної безпеки // Науковий вісник Дипломатичної академії України. Випуск 23: Зовнішня політика і дипломатія: традиції, тренди, досвід. Частина II. Серія «Політичні науки» / за заг. ред. В.Г. Ціватого, Н.О. Татаренко. – К., 2016. – С. 72–81.
24. *Крупеня І.М.* Участь Малайзії у заснуванні АСЕАН та регіональних форумів // Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Філософія. Соціологія. Політологія. – 2016. – № 4. – С. 19–27.
25. *Крупеня І.М.* Малайзія в регіональній безпеці Південно-Східної Азії [Текст]: автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.04. – Дипломат. акад. України при М-ві закордон. справ України. – Київ, 2017. – 18 с.
26. *Крупеня І. М.* Архітектор малайзійського дива // Гілея: науковий вісник. – 2018. – Вип. 135. – С. 381–386.
27. *Крупеня І.М.* Проблема спірних територій у Південно-Китайському морі // Проблеми міжнародних відносин. – К.: КиМУ, 2019. – Вип. 15. – С. 69–89.
28. *Лоссовський І.Є.* Антикризова стратегія та Нова економічна модель Малайзії: Корисний досвід для України // Україна дипломатична. – 2010. – С. 686–706.
29. *Лоссовський І.Є.* Зовнішня політика Малайзії: від колоніальної залежності до регіонального лідерства // Зовнішні справи. – 2010, № 2. – С.10-13; № 3-4. – С. 16–20.
30. *Лоссовський І.Є.* Еволюція безпекових концептів у субрегіоні Південно-Східної Азії: малайзійський акцент // Зовнішні справи. – 2011. – № 10. – С. 50–55.
31. *Лоссовський І.Є.* Проблеми розвитку національної та регіональної безпеки в Південно-Східній Азії // Університет. – 2012. – № 3. – С. 23–48.
32. *Михайлик А.К.* Малайзія: Тигр, що гуляє, як сам собі знає [Електронний ресурс] // ГРІНЧЕНКО-Інформ суспільно-політичне видання. – 2017. – Режим доступу: <http://grinchenko-inform.kubg.edu.ua/malajziya-tygr-shho-gulyaye-yak-sam-sobi-znaye/#.Xlcjbugzbc5>

33. Місце Азіатсько-Тихоокеанського регіону у зовнішньополітичних та зовнішньоекономічних пріоритетах України: аналіт. доп. / А.З. Гончарук, С.А. Кошовий, А.М. Кобзаренко, Н.С. Фабрика; за заг. ред. А.З. Гончарука. – К.: НІСД, 2014. – 65 с.
34. Пріоритети політики України щодо країн Азії: аналіт. доп. / А.З. Гончарук, А.М. Кобзаренко, О.К. Микал; ред.: О.В. Литвиненко; Нац. ін-т стратег. дослідж. – К., 2011. – 63 с.
35. Турчин Я.Б. Особливості та потенціал співпраці України з країнами АСЕАН // Гілея: науковий вісник. – 2014. – Вип. 80. – С. 395–398.
36. Україна в міжнародних відносинах. Енциклопедичний словник-довідник. Випуск 3. Предметно-тематична частина: К-о / відп. ред. М.М. Варварцев. – К.: Ін-т історії України НАН України, 2012. – 315 с.
37. Холод І.Ю. Еволюція інтеграційних моделей у Східній Азії: порівняльний аналіз: дис. ... канд. політ. наук: 23.00.04. – Миколаїв: Чорноморський державний університет ім. Петра Могили, 2016. – 238 с.
38. Шергін С.О. Теоретичні засади та специфіка східноазійського регіоналізму. Цивілізаційні чинники світобудови: джерела походження, потенціал взаємодії та виміри конструктивізму (країни Азії та Африки) // Збірник наукових праць. – К.: Інститут всесвітньої історії НАН України, 2015. – С. 9–18.
39. Шергін С.О. Азійсько-Тихоокеанський регіоналізм: концептуальні моделі та сучасна практика // Міжнародні регіональні процеси та зовнішньополітичні пріоритети України: Монографія / заг. ред. професорів С. Шергіна, В. Космини, Л. Чекаленко. – К.: Дипломатична академія України при МЗС України, 2017. – 420 с. – С. 68–108.
40. Шергін С.О. Нові тенденції на ринку озброєнь Південно-Східної Азії // Україна: контекст світових подій. Аналітичні записки ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України» (2014–2017 рр.). / за заг.ред. д.і.н., проф. Кудряченка А.І. – К.: ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України», 2017. – С. 232–244.
41. Шергін С.О. «Золотий» ювілей АСЕАН: досягнення і проблеми розвитку // Зовнішні справи. – 2017. – № 9. – С. 5–10.
42. Шевчук О.В. Система безпеки Азійсько-Тихоокеанського регіону: фактори формування та тенденції розвитку. – Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. П.Могили, 2010. – 197 с.
43. Шевчук О.В. Зовнішня політика країн Азії (1945–2000 рр.) / О.В. Шевчук, І.С. Погорелова, Л.А. Вовчук. – Миколаїв: Вид-во ЧДУ імені Петра Могили, 2011. – 304 с.

Serhii KOSHOVYI,
*Ph.D. in History, Chief Consultant,
Division of Interparliamentary Relations,
Department of International Relations
of the Verkhovna Rada of Ukraine*

UKRAINE-MALAYSIA RELATIONS: PRIORITIES AND MACHINERY

Abstract. The article analyses the trends and developments in Ukraine-Malaysia relations since their establishment in 1992. During the contemporary period, the economic, cultural, tourism links and other aspects of bilateral relations have expanded. There is plenty of scope for trade to continue growing. In fact, Ukrainian-Malaysian relations are complex, multifaceted, and have significant potential for further development. Ukraine sees Malaysia as an important and stable partner in Southeast Asia, a leading member of ASEAN and a moderate representative of the Islamic world. Both being UN members, Ukraine and Malaysia share a common perspective on a broad range of regional and global issues. This is followed by a whole complex of Malaysian issues, namely foreign, domestic, security policies, regional cooperation and others.

The article also assesses the contemporary trends in and prospects for Malaysian multilateral ties by identifying the changing dynamics that have brought a qualitative shift in Malaysia's relationships with the US, China, and Japan. Conclusions have been made on the enhancement of bilateral and multilateral cooperation.

The author concludes that the relations with Malaysia should be focused on the further intensification of political dialogue, maintenance of economic cooperation with Malaysian partners, search for opportunities for industrial and investment cooperation, taking into account national interests, as well as securing main lines of sectoral cooperation and developing cultural and humanitarian cooperation. The issue of expanding the legal framework of bilateral relations with Malaysia remains relevant. Therefore, today there is a need to elaborate a new format of relations between Ukraine and Malaysia.

Keywords: Ukraine, Malaysia, Southeast Asian countries, Association of Southeast Asian Nations (ASEAN), foreign policy, diplomatic relations, security, regional cooperation, newly-industrialized countries, 'second wave', infrastructure.